

Materiały pomocnicze

Rytmy Berlina: spacer szlakiem dziedzictwa kultury techno

INFORMACJE OGÓLNE

Główne tematy:

Kultura techno, wolność i kreatywność, konflikty między kulturą a komercją.

Grupa docelowa:

1-8 uczestników, osoby zainteresowane dynamiką subkultur i rozwojem miast

Miasto / kraj:

Berlin / Niemcy

Miejsce rozpoczęcia:

Topografia Terroru / zachowany fragment Muru Berlińskiego, Niederkirchnerstraße 8, 10963 Berlin

Długość trasy:

6,5 km, w tym jeden przejazd metrem

Szacowany czas trwania:

2,5 godziny

Potrzebne materiały:

Broszura „Rytmy Berlina”, naładowany telefon, standardowe wyposażenie turysty miejskiego oraz aplikacja z mapami, np. Google Maps

Poziom dostępności:

Łatwy do umiarkowanego. Trasa prowadzi gł. chodnikami, ale obejmuje również obniżone krawężniki, schody i podjazdy.

Materiały pomocnicze

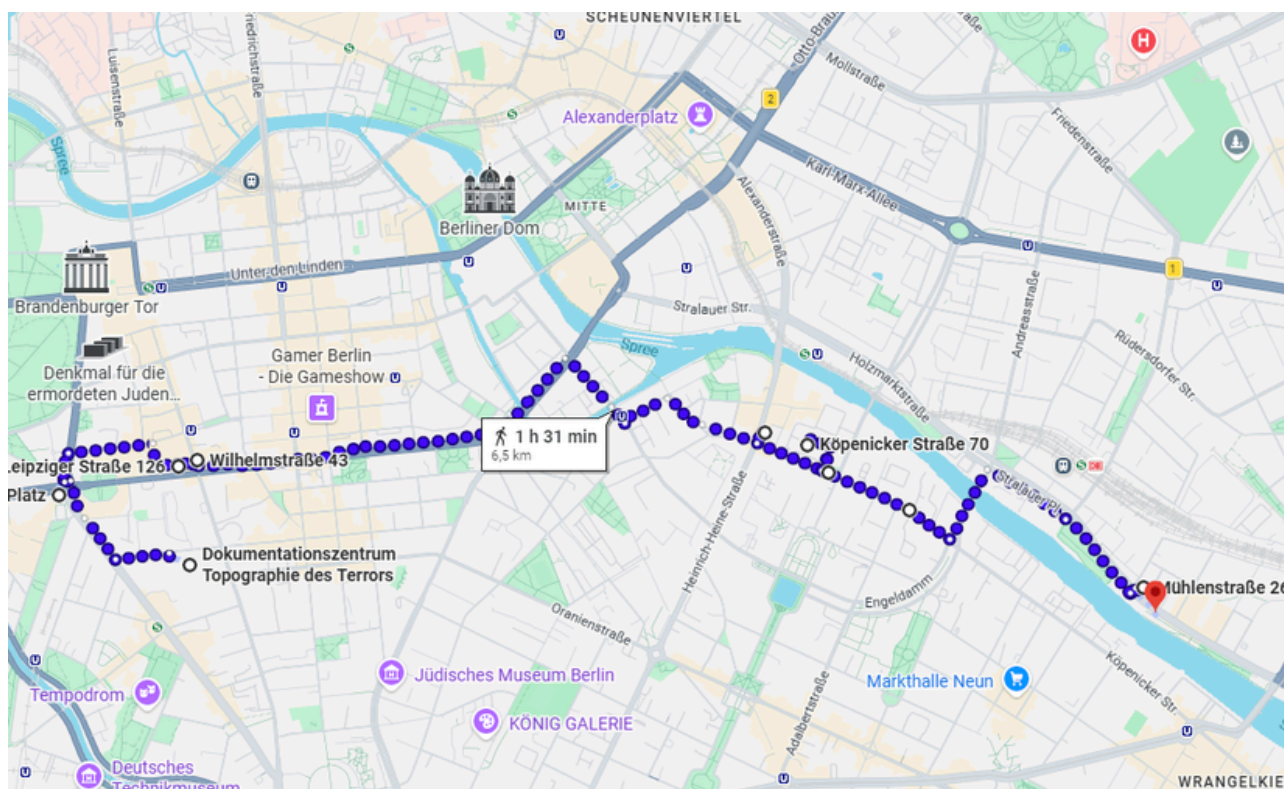
Cele edukacyjne

Trasa przedstawia początki berlińskiej sceny techno jako punkt styku muzyki, przestrzeni miejskiej, tożsamości subkulturowej, ponownego wykorzystywania obiektów architektonicznych, polityki i inkluzywności. Pokazuje również związki tej kultury z historią Berlina po zjednoczeniu Niemiec, opuszczonymi przestrzeniami oraz ruchami wolnościowymi.

Cele

- Zrozumienie, w jaki sposób Berlin po upadku Muru stworzył warunki do rozwoju kultury techno.
- Zrozumienie, jak kultura techno kształtowała przestrzeń i konkretne miejsca.
- Uświadomienie sobie, że formy i przestrzeń kultury nie powstają automatycznie, lecz wymagają negocjacji, a czasem także obrony.
- rozwijanie umiejętności refleksji nad innymi dzielnicami. Gdzie znajdują się „wolne przestrzenie”? Kto z nich korzysta? Czego warto bronić, co zmienić, a co stworzyć?

Informacje praktyczne

Plan trasy: Wystawa „Topografia Terroru” → Sony Center → dawny klub Tresor (pierwotna lokalizacja) → dawny klub E-Werk (pierwotna lokalizacja) → dawny klub Walfisch / obecnie KitKatClub → dawny klub Planet (pierwotna lokalizacja) → obecna siedziba klubu Tresor → Eisfabrik i nabrzeże Sprewy → East Side Gallery

Materiały pomocnicze

Dostępność

Chodniki i obniżone krawężniki

Większa część trasy prowadzi standardowymi miejskimi chodnikami w dzielnicach Mitte oraz Friedrichshain-Kreuzberg. Nawierzchnie są zazwyczaj utwardzone i wystarczająco szerokie dla grup. Miejscami występują jednak wysokie krawężniki, nierówne obniżenia przy przejściach dla pieszych oraz węższe odcinki wzdłuż nabrzeża Sprewy i na starszych ulicach. Osoby poruszające się na wózkach lub mające ograniczoną mobilność mogą potrzebować pomocy przy niektórych przejściach i krawężnikach.

Schody, podjazdy i windy

Trasa obejmuje jeden przejazd metrem pomiędzy dwiema stacjami. Nie wszystkie stacje na tym odcinku są w pełni dostępne dla osób z ograniczoną mobilnością. Dotarcie na peron może wymagać skorzystania ze schodów lub schodów ruchomych, a windy nie zawsze są dostępne i mogą być czasowo nieczynne. Wszystkie przystanki na trasie plenerowej są dostępne z poziomu ulicy bez konieczności korzystania ze schodów. Niektóre skróty lub punkty widokowe, na przykład bliżej rzeki, mogą jednak wymagać pokonania stopni.

Miejsca odpoczynku i siedzenia

Wzdłuż trasy znajduje się kilka miejsc, w których można odpocząć. Są to ławki i miejsca do siedzenia w pobliżu Potsdamer Platz, pojedyncze siedziska wzdłuż nabrzeża Sprewy oraz murki i niskie ściany w okolicy East Side Gallery. Liczba zaplanowanych miejsc odpoczynku z gwarantowanymi miejscami siedzącymi jest jednak ograniczona, szczególnie w środkowej części trasy.

Dostępne toalety

Publiczne lub częściowo ogólnodostępne toalety znajdują się przy głównych węzłach komunikacyjnych, takich jak Potsdamer Platz i Ostbahnhof, w centrach handlowych w pobliżu centralnych punktów trasy oraz w lokalach gastronomicznych przy jej przystankach. Dostęp do toalet nie jest jednak gwarantowany i zazwyczaj zależy od zasad obowiązujących w kawiarniach i restauracjach.

Bezpieczeństwo

Obowiązują standardowe zasady bezpieczeństwa w przestrzeni miejskiej:

- pozostań z grupą;
- zwracaj uwagę na ruch uliczny i rowerzystów;
- pilnuj wartościowych przedmiotów.

Materiały pomocnicze

Przed rozpoczęciem trasy

Wprowadzenie

Przed rozpoczęciem trasy uczestnicy powinni przyjąć perspektywę miejskich badaczy, a nie tylko turystów zainteresowanych klubami. Celem jest przygotowanie ich do spojrzenia na Berlin nie wyłącznie jako na miasto słynące z życia nocnego, lecz także jako na przestrzeń ukształtowaną przez kontrolę, upadek dawnych struktur, eksperymentowanie, komercjalizację i protest.

Odwwołanie do wcześniejszej wiedzy

Nie jest wymagana wiedza specjalistyczna, ale potrzebny jest podstawowy kontekst historyczny. Uczestnicy powinni wiedzieć, że Berlin był podzielony Murem Berlińskim i z jakich powodów, że Mur ograniczał możliwość przemieszczania się przez granicę oraz że po jego upadku powstały rozległe obszary niewykorzystanej przestrzeni.

Wprowadzenie w temat

W dużym uproszczeniu techno narodziło się w Detroit w połowie lat 80. XX wieku. Jednak to berlińska scena klubowa po upadku Muru, rozwijająca się pod koniec lat 80. i na początku lat 90., przyczyniła się do zwiększenia zasięgu tej muzyki i jej światowej popularności. Sprzyjały temu opuszczone przestrzenie, całodobowe imprezy i otwarte środowisko kulturalne.

Pytanie przewodnie

Zapytaj: Dlaczego opuszczone przestrzenie odegrały tak ogromną rolę i okazały się idealnym miejscem dla tej nowej muzyki?

Burza mózgów

Poproś uczestników, aby w parach wskazali trzy rodzaje przestrzeni miejskich, które zwykle uznaje się za „pozostałości”, miejsca „niepożądane” albo przestrzenie „pomiędzy”. Mogą to być na przykład ruiny, puste działki, piwnice, strefy przygraniczne lub budynki przemysłowe. Następnie zapytaj: Dlaczego takie miejsca mogą stać się ważne dla kultury? Kto i w wyniku jakich procesów pozostawił je puste?

Ramy interpretacyjne

Wyjaśnij, że nie jest to po prostu trasa po klubach ani opowieść o życiu nocnym. To działanie z zakresu dziedzictwa obywatelskiego, pokazujące, jak berlińska kultura techno wyłoniła się z rozpadu dawnych systemów kontroli, jak wykorzystywała opuszczoną infrastrukturę miejską oraz jak później została uwikłana w komercjalizację, turystykę i protesty społeczne.

Wskazówki dla osoby prowadzącej

Osoba prowadząca powinna od początku nadać trasie właściwy ton. Nie chodzi o nostalgiczną celebrację „dzikiego Berlina”, lecz o obywatelską refleksję nad tym, w jaki sposób przestrzeń miejska jest przejmowana, przekształcana i staje się przedmiotem sporów oraz jak kształtują się tożsamości społeczne i kulturowe.

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

Przystanek 1: **Topografia Terroru / zachowany fragment Muru Berlińskiego**

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Zaczynaj od chwili ciszy, zanim rozpoczniesz wyjaśnienia. Poproś uczestników, aby najpierw uważnie przyjrzeni się temu miejscu, zamiast od razu je interpretować. Zapytaj: Co zauważacie tutaj jako pierwsze? Jak odbieracie to miejsce? Jak to jest rozpoczynać trasę poświęconą życiu nocnemu i wolności właśnie w takim miejscu?
- Połącz ten przystanek z głównym tematem całej trasy: kontrolą, rozpadem dawnych struktur i pojawieniem się nowych obszarów wolności w przestrzeni miejskiej. Przedstaw również pytanie przewodnie trasy: co dzieje się, gdy systemy kontroli upadają, i kto wypełnia pozostawione przez nie przestrzenie?

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Topografia Terroru znajduje się na terenie, na którym mieściły się główne instytucje nazistowskiego aparatu represji. W latach 1933–1945 działały tu Gestapo, kierownictwo SS, a później także Główny Urząd Bezpieczeństwa Rzeszy.
- Oprócz stałej wystawy wewnątrz budynku teren obejmuje plenerową trasę złożoną z 15 punktów oraz zachowane ślady historii, w tym pozostałości związane z dawnym więzieniem Gestapo i fragment Muru Berlińskiego.
- Ten odcinek Muru przetrwał dzięki staraniom pracowników Topografii Terroru, którzy zabiegali o jego zachowanie w czasie, gdy planowano całkowite usunięcie Muru z centrum miasta.

Rozwiązania

- Uczestnicy przez minutę zastanawiają się nad kontrolą, represją i wolnością, a następnie zapisują, za co są wdzięczni.

Przystanek 2: **Potsdamer Platz / Sony Center**

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Zanim przedstawiś informacje o tym miejscu, zapytaj uczestników, jakie robi ono na nich wrażenie. Pozwól im samodzielnie ocenić jego architekturę, skalę i atmosferę.
- Pomóż uczestnikom dostrzec kontrasty. Zachęć ich do porównania tego miejsca z poprzednim przystankiem: przestrzeni związanej z terrorem z przestrzenią nowoczesnej, starannie zaplanowanej zabudowy. Zwróć też uwagę na to, jak bardzo miejsce to różni się od swojego wyglądu w 1989 roku.

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Potsdamer Platz był niegdyś jednym z najbardziej ruchliwych punktów Berlina. Po II wojnie światowej i w okresie podziału miasta stał się jednak strefą graniczną, naznaczoną pustką i obecnością Muru Berlińskiego.
- Dawne Sony Center, obecnie noszące nazwę Center am Potsdamer Platz, zostało zaprojektowane przez architekta Helmuta Jahna jako zespół budynków skupionych pod dużym dachem przypominającym namiot.
- To, co uczestnicy widzą dzisiaj, jest w dużej mierze rezultatem przebudowy przeprowadzonej po zjednoczeniu Niemiec. Teren został przekształcony w nową dzielnicę handlową i rozrywkową z restauracjami, kinami, biurami oraz efektowną współczesną architekturą.
- W 1989 roku obszar ten wyglądał jednak zupełnie inaczej. Był rozległym, piaszczystym i błotnistym pustkowiem pełnym ruin, pustych działek i prowizorycznych ścieżek, w miejscu, gdzie wcześniej przebiegał Mur i rozciągała się „ziemia niczyja”.

Rozwiązania

- Uczestnicy układają zdjęcia z różnych okresów we właściwej kolejności chronologicznej. Rozwiązanie: zdjęcie 1 → pozycja 4, zdjęcie 2 → pozycja 1, zdjęcie 3 → pozycja 3, zdjęcie 4 → pozycja 2.

Przystanek 3: **Symbol berlińskiego techno, dawny klub „Tresor”**

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Ponieważ stoimy na chodniku przy ruchliwej ulicy, przypomnij uczestnikom, aby uważali na ruch drogowy.
- Wyjaśnij, że w tym miejscu niewiele pozostało do zobaczenia. Obecnie stoi tu inny budynek z lokalem użytkowym.
- Zachęć uczestników, aby wyobrazili sobie atmosferę początku lat 90. Opisz niszczące, opuszczone budynki, które były prawdziwymi gwiazdami wczesnej kultury techno. Parkiety taneczne powstawały w nich czasem tylko na jedną noc, a czasem działały na tyle długo, że przyjeżdżali tam ludzie z całego świata. Z tej atmosfery narodził się Tresor.
- Historia Tresoru może stać się punktem wyjścia do rozmowy o tym, kto kształtuje kulturę miejską, dlaczego tymczasowe lub nieużywane przestrzenie mogą nabierać znaczenia oraz czy podobne momenty otwartości wciąż istnieją we współczesnych miastach.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Tresor został otwarty w marcu 1991 roku w podziemnym skarbcu dawnego domu towarowego Wertheim. Jego pierwotna siedziba stała się jednym z najbardziej ikonicznych miejsc wczesnej berlińskiej sceny techno.
- W Tresorze występowało wielu DJ-ów, a część z nich właśnie tutaj rozpoczynała swoje kariery.

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

Rozwiązania

- Uczestnicy mają wskazać, w jakich latach Tresor działał w tej lokalizacji. Prawidłowa odpowiedź: 1991-2005.

Przystanek 4: Elektrownia dźwięku – E-Werk

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Wykorzystaj budynek jako punkt wyjścia do rozmowy o skali i przemianie. E-Werk pokazuje uczestnikom, jak dawna przestrzeń infrastruktury przemysłowej, czyli elektrownia, mogła stać się jednym z najważniejszych klubów techno lat 90. To dobre miejsce do rozmowy o tym, jak ogromne obiekty miejskie można przekształcać na potrzeby kultury.
- Zachęć uczestników do porównania E-Werk z Tresorem. Tresor symbolizuje surową atmosferę podziemnego skarbcza, natomiast E-Werk wskazuje na większą, bardziej widowiskową i coraz bardziej widoczną kulturę klubową.
- To także dobre miejsce, by zapytać, jak zmienia się scena, kiedy zaczyna się rozwijać. E-Werk może stać się punktem wyjścia do rozmowy o momencie, w którym techno przestało być zjawiskiem wyłącznie marginalnym i ukrytym, a stało się atrakcyjne na arenie międzynarodowej.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- E-Werk mieścił się w dawnej elektrowni, która na początku lat 90. została przekształcona w klub. Budynek był wcześniej częścią berlińskiej infrastruktury energetycznej, a po przemianach politycznych i urbanistycznych związanych ze zjednoczeniem Niemiec został odkryty na nowo jako przestrzeń życia nocnego.
- Stał się jednym z najważniejszych berlińskich klubów techno lat 90. E-Werk pokazał, że techno nie jest już wyłącznie niewielką sceną undergroundową, lecz rosnącą siłą kulturową o międzynarodowym znaczeniu. Występowali tam między innymi Sven Väth, DJ Hell i Paul van Dyk.
- 24 lipca 1997 roku E-Werk zakończył działalność jako klub techno. Obecnie właścicielem budynku jest luksemburska spółka.

Rozwiązania

- Uczestnicy zastanawiają się nad profesjonalizacją sceny techno. Co mogła dzięki niej zyskać, a co stracić?

Przystanek 5: stacja metra Heinrich-Heine-Straße / Walfisch, KitKatClub

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Przed przejściem do kolejnego miejsca zatrzymaj się na chwilę przy stacji metra. Wyjaśnij, że Heinrich-Heine-Straße była w okresie podziału Berlina również „stacją

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

widmem”. Po wybudowaniu Muru w 1961 roku pociągi z Berlina Zachodniego przejeżdżały przez stację bez zatrzymywania się, natomiast perony znajdujące się w Berlinie Wschodnim były zamknięte i ściśle kontrolowane. Stację ponownie otwarto 1 lipca 1990 roku. Następnie przejdź do narożnego budynku przy skrzyżowaniu Heinrich-Heine-Straße i Köpenicker Straße.

- Wykorzystaj ten przystanek, aby pokazać ciągłość pomiędzy kolejnymi etapami rozwoju berlińskiego życia nocnego. Miejsce to łączy działający na początku lat 90. Walfisch, często określany jako jeden z pierwszych prawdziwych berlińskich klubów afterhours, z późniejszym KitKatClubem, który mieści się przy Heinrich-Heine-Straße od 2007 roku. Dzięki temu lokalizacja ta dobrze nadaje się do rozmowy o zmianach zachodzących z czasem. Do tego tematu powrócimy także w dalszej części trasy.
- Przybliż uczestnikom surową atmosferę Walfisch, ale nie przedstawiaj go jako miejsca, w którym „wszystko było dozwolone”. Podkreśl, że otwartości towarzyszyły również określone zasady, oczekiwania i selektywny dostęp. Jest to okazja do rozmowy o tym, kto czuje się częścią danej sceny, a kto może czuć się z niej wykluczony.
- Pozwól uczestnikom odnieść się do reputacji KitKatClubu. Niektórzy mogą kojarzyć go przede wszystkim z hedonizmem lub prowokacją. Zamiast unikać tego tematu, zapytaj, dlaczego niektóre przestrzenie kultury budzą kontrowersje i czy sama kontrowersyjność może stać się częścią tożsamości miasta.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Już w czasach NRD w naziemnej części stacji metra Heinrich-Heine-Straße działał lokal Zum Walfisch. Wraz z rozwojem kultury techno właściciele postanowili organizować tam imprezy. Pomysł okazał się sukcesem dzięki DJ-owi Der Würflerowi, który zaproponował organizację imprez typu afterhours.
- Selekcja przy wejściu była dość swobodna. Oprócz bywalców Tresoru do klubu trafiała więc niezwykle różnorodna grupa ludzi, między innymi geje, punkowcy i chuligani.
- Około 1993 roku właściciele sprzedali lokal. Początkowo wprowadził się tam klub Boogaloo, specjalizujący się w muzyce afroamerykańskiej. W 1997 roku przestrzeń przejął Sage Club, a w 2007 roku dołączył do niego KitKatClub. Od 2012 roku regularnie organizowane są tam imprezy Walfisch Revival.

Rozwiązania

- Uczestnicy mają odtworzyć typową trasę nocnego wyjścia według muzyczki Ingi Humpe. Prawidłowa odpowiedź: Tresor, Planet, Walfisch.

Przystanek 6: Planet, „piękna siostra” Tresoru

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Ponieważ stoimy na chodniku przy ruchliwej ulicy, przypomnij uczestnikom, aby uważali na ruch drogowy.
- Wyjaśnij, że w tym miejscu niewiele pozostało do zobaczenia, ponieważ obecnie znajdują się tu budynki mieszkalne.

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

- Podkreśl odmienną atmosferę klubu Planet, otwartego w 1991 roku. Jest on często wspominany jako jeden z najważniejszych klubów wczesnej sceny techno, ale panujący tam klimat był cieplejszy, bardziej swobodny i, według niektórych relacji, mniej agresywny niż w Tresorze. Pokazuje to, że berlińskie techno nigdy nie miało tylko jednego stylu ani jednego charakteru.
- Wykorzystaj to miejsce do rozmowy o eksperymentowaniu i przemianach. Planet był ściśle związany z ekipą, która później współtworzyła E-Werk. Dzięki temu uczestnicy mogą zobaczyć, jak scena rozwijała się najpierw w tymczasowych, prowizorycznie przystosowanych przestrzeniach, a następnie przenosiła się do większych obiektów.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Planet was one of the important early techno clubs of reunified Berlin. It operated roughly 1991 to 1993, in the former Alte Berliner Seifenfabrik, which later was demolished.
- Following the closure of Bar 25 on the opposite bank of the Spree whose site was due to be sold to investors as part of the Mediaspree urban development masterplan the famous Club Kater Holzig opened here in the old soap factory.

Rozwiązania

- Uczestnicy najpierw przechodzą do kolejnego przystanku, a następnie oceniają, czy przedstawione zdjęcie rzeczywiście pokazuje wejście do klubu. Prawidłowa odpowiedź: Nie, to nie jest wejście do klubu.

Stop 7: Today's Tresor: From Underground to Institution

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Wykorzystaj sam budynek i poproś uczestników, aby zwrócili uwagę na jego skalę, surowy beton i industrialną atmosferę.
- Zachęć ich do porównania dawnego Tresoru z jego obecną siedzibą. Porozmawiajcie o tym, co zmienia się, gdy kultowy undergroundowy klub przetrwa, przenosząc się do większej i bardziej ugruntowanej przestrzeni.
- Podkreśl, że jest to coś więcej niż klub nocny. Kraftwerk służy również jako miejsce wystaw, performansów i innych wydarzeń kulturalnych.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Dzisiejszy Tresor mieści się tutaj, w dawnej elektrowni w dzielnicy Berlin-Mitte przy Köpenicker Straße, od maja 2007 roku. Klub przeniósł się w to miejsce po opuszczeniu swojej pierwotnej siedziby w pobliżu Leipziger Straße. Zabrał ze sobą niektóre oryginalne elementy, w tym metalowe szafki ze starego klubu.

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

- Dawne wejście do Tresoru jest dziś eksponatem muzealnym. Oryginalne stalowe drzwi z pierwszej siedziby klubu przy Leipziger Straße można obecnie oglądać na wystawie BERLIN GLOBAL w Humboldt Forum.
- Przystanek ten nawiązuje również do szerszego uznania dziedzictwa berlińskiego techno. W 2024 roku kultura techno w Berlinie została wpisana do niemieckiego krajowego rejestru niematerialnego dziedzictwa kulturowego. W ten sposób oficjalnie doceniono społeczne i kulturowe znaczenie miejskiej kultury klubowej, festiwali i parad.

Rozwiązania

- Na tym przystanku nie przewidziano żadnych zadań ani zagadek.

Przystanek 8: **Eisfabrik i nabrzeże Sprewy: ruiny i wizje**

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Zaczynij od kontrastu między ruiną a nową zabudową. Eisfabrik jest jedną z najstarszych zachowanych fabryk sztucznego lodu w Berlinie, natomiast otaczające ją nabrzeże Sprewy zostało w znacznym stopniu przekształcone przez nowe inwestycje.
- Wykorzystaj nabrzeże Sprewy do rozmowy o dostępie i własności. Dobrym pytaniem będzie: do kogo należy rzeka? Ten przystanek może stać się punktem wyjścia do refleksji nad dostępem publicznym, prywatnymi inwestycjami oraz tym, w jaki sposób nabrzeże staje się przedmiotem sporów w zmieniającym się mieście.
- Podkreśl znaczenie protestów przeciwko Mediaspree, podczas których parady techno często wykorzystywano jako formę sprzeciwu. Zapytaj uczestników, czy ich zdaniem może to być skuteczna i znacząca forma protestu.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Eisfabrik jest jedną z najstarszych zachowanych fabryk sztucznego lodu w Niemczech. Lód produkowano tu w latach 1896–1995. Zakład odgrywał ważną rolę w zaopatrywaniu rozwijającego się Berlina, zanim lodówki elektryczne stały się powszechne.
- Kultura protestu wokół Mediaspree była ściśle związana z berlińską sceną klubową i subkulturową. Dzięki temu protesty te są dobrym przykładem przenikania się życia nocnego, polityki miejskiej i aktywizmu.
- Protesty przeciwko Mediaspree przenosiły się czasem także na wodę. Podczas akcji „Investorenbejubeln”, czyli „wiwatowania na cześć inwestorów”, protestujący podążali za statkiem, na którym inwestorzy zwiedzali tereny Mediaspree, płynąc za nim w pontonach i łodziach wiosłowych. Według relacji rejs został z tego powodu skrócony.

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

Rozwiązania

- Uczestnicy przez dwie minuty spacerują wzdłuż Sprewy w pobliżu Eisfabrik i szukają oznak wykluczenia oraz otwartości. Następnie odpowiadają na pytanie: kto wygrał w tym miejscu i dlaczego? Większość inwestycji planowanych w ramach Mediaspree została ostatecznie zrealizowana, a publiczny dostęp do nabrzeża pozostał ograniczony.

Przystanek 9: Ostgut i Mediaspree

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Wykorzystaj ten przystanek jako kolejny przykład znanego klubu, który zniknął w wyniku realizacji planów Mediaspree.
- Zaznacz jednak, że ekipa i duch Ostgut nie zniknęły. Przeniosły się do innej pobliskiej elektrowni. To właśnie tam w 2004 roku otwarto Berghain, który od tamtej pory stał się światowym symbolem berlińskiego techno i życia nocnego.
- Zachęć uczestników do refleksji nad tym, jak powstaje legenda miejsca. Ostgut ma niemal mityczny status w historii berlińskiej sceny klubowej, podobnie jak Berghain. Zapytaj, w jaki sposób wokół takich miejsc rodzą się mity i dlaczego niektóre kluby stają się symbolami całej sceny, określonej atmosfery lub wizerunku miasta.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- Ostgut był jednym z najważniejszych berlińskich klubów techno przełomu lat 90. i początku XXI wieku. Słynął z hard techno oraz imprez otwartych na środowiska queerowe, gejowskie i fetyszowe.
- Budynek został wyburzony, aby zrobić miejsce pod realizację kompleksu widowiskowego. Dzięki temu miejsce to dobrze pokazuje, jak ważne przestrzenie kultury mogą zniknąć fizycznie, a jednocześnie nadal oddziaływać w innym miejscu. Ostgut był bezpośrednim poprzednikiem Berghain.

Rozwiązania

- Na tym przystanku nie przewidziano żadnych zadań ani zagadek.

Przystanek 10: East Side Gallery

Wskazówki dla osoby prowadzącej

- Podkreśl, że trasa kończy się tam, gdzie się rozpoczęła: przy Murze Berlińskim.
- Zwróć uwagę na podwójny charakter tego miejsca, które jest jednocześnie miejscem pamięci i dziełem sztuki. East Side Gallery to nie tylko kolorowy mur ze słynnymi muralami, lecz także najdłuższy zachowany fragment Muru Berlińskiego.
- Zachęć uczestników, aby dostrzegli oba te znaczenia: celebrację przemiany oraz przypomnienie o przemocy i podziale.

Materiały pomocnicze

Podczas trasy

- Wykorzystaj to miejsce do podsumowania i refleksji nad całą trasą. East Side Gallery dobrze sprawdza się jako jej zakończenie, ponieważ łączy wiele poruszanych po drodze tematów: podział i zjednoczenie miasta, przemiany miejskie, ekspresję kulturową oraz komercjalizację.

Materiały pomocnicze dotyczące dziedzictwa kulturowego

- East Side Gallery to najdłuższy zachowany ciągły fragment Muru Berlińskiego. Ma około 1,3 kilometra długości i biegnie wzdłuż Mühlenstraße, pomiędzy Ostbahnhof a Oberbaumbrücke.
- W 1990 roku, krótko po upadku Muru, przekształcono go w galerię plenerową. Mur pomalowało 118 artystów z 21 krajów, tworząc jedno z najbardziej znanych artystycznych świadectw zakończenia podziału Berlina.
- Miejsce to jest ważne, ponieważ łączy pamięć o represji, artystyczną przemianę oraz pytanie o komercjalizację pamięci i sztuki w ramach marketingu miasta. Podobny proces dotyczy również samej kultury techno.

Rozwiązania

- Trasa kończy się quizem obejmującym po jednym pytaniu dotyczącym każdego przystanku. Prawidłowe odpowiedzi: Topografia Terroru, Potsdamer Platz, Detroit, 1993-1997, Inga Humpe, „piękna siostra Tresoru”, 2007, Sprewa, 1998, 1,3 km.

Po zakończeniu trasy

Krąg krótkiego podsumowania

Na zakończenie trasy zaproś uczestników, aby stanęli lub usiedli w kręgu. Poproś każdą osobę o krótką wypowiedź. Pomoże to wszystkim przypomnieć sobie najważniejsze elementy doświadczenia i poznać różne perspektywy.

Możesz zapytać na przykład:

- Co najbardziej zapadło wam w pamięć podczas tej trasy?
- Czego dowiedzieliście się dzisiaj, o czym wcześniej nie wiedzieliście?
- Który przystanek najbardziej utkwił wam w pamięci?

Materiały pomocnicze

Po zakończeniu trasy

Dziedzictwo a współczesność

Po omówieniu poszczególnych przystanków zachęć uczestników do powiązania tematyki trasy ze współczesnymi problemami. Jest to szczególnie istotne, ponieważ wiele odwiedzanych miejsc wiąże się nie tylko z przeszłością, lecz także z aktualnymi debatami. Możesz zapytać na przykład:

- Czy ta trasa zmieniła sposób, w jaki patrzycie na Berlin lub inne miasta? W jaki sposób?
- Czy podczas trasy pojawiły się problemy, które są nadal aktualne?
- Czy waszym zdaniem niektóre elementy ducha wczesnej kultury techno są nadal żywe? Jeśli tak, to które?

Osobiste znaczenie trasy

Aby nadać trasie bardziej osobisty wymiar, zachęć uczestników do odniesienia tematów i miejsc poznanych w Berlinie do ich rodzinnych miejscowości, codziennego otoczenia oraz własnego poczucia sprawczości. Możesz zapytać:

- Czy w waszej miejscowości znajduje się miejsce niewykorzystane, niedostrzegane lub mające duży potencjał?
- Jakiej przestrzeni kulturalnej lub społecznej brakuje w miejscu, w którym mieszkacie?
- Czy macie poczucie, że ludzie tacy jak wy mogą wpływać na kształt miejsc w swojej miejscowości lub mieście? Dlaczego tak lub dlaczego nie?
- Gdybyście mogli zmienić jedno miejsce publiczne w swojej miejscowości, co byście zrobili?
- Gdybyście mieli przygotować krótką trasę poświęconą dziedzictwu lub kulturze swojej miejscowości, jakie miejsce byście na niej uwzględnili?

Źródła

Zdjęcie na okładce: Michikrel, praca własna z 5 sierpnia 2002 roku, licencja CC BY-SA 3.0:
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=61950833>